

הרב אברהם יצחק הכהן קוק

70 שנה לפטירתו
(תרצ"ה-תשס"ה)

משרד החינוך
מינהל כוח אדם בהוראה, תיאום ובקרה
האגף לתרבות תורנית

דפדפת זו נכתבה ונתפרסמה לפני כ-25 שנה, בעריכת ד"ר יונה בן ששון ז"ל, מנהלו של האגף לתרבות תורנית, ונערכה מחדש בלוויית תוספות שונות לציון 70 שנה לפטירת הרב אי"ה קוק זצ"ל, על-ידי הרב יוחנן פריד.

כדי להבין את הציטוטים שנלקחו מתוך ספריו של הרב, ראוי לעיין בגופם של הפרקים, אשר מהם הובאו.

התמונות באדיבות:

הרב זאב טיימן (עמ' 6)

הרב יוסף ברמסון (עמ' 15)

הארכיון הציוני המרכזי (העטיפה, עמ' 4, 11, 24, 28, 32, 34, 35)

בית הרב (עמ' 13, 20, 25, 27, 33)

החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות, המעצב: אהרון שבו

(עמ' 17)

השירות הבולאי, המעצב: צבי נרקיס (עמ' 12)

עיטוב וטיפוח: ורד ביתן

הדפסה: דפוס מאור ולך בע"מ, ירושלים

הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך

הקטעים שלוקטו בחוברת זו הודפסו, לעיתים, תוך דילוג על שורות או חלקיהן.

© כל הזכויות שמורות

ירושלים, התשס"ז 2007

תוכן העניינים

4	קווים לדמותו
13	שיר מרובע
25	מתוך האיגרות
28	אַמְרוֹת

קווים לדמותו

וקום יקום לנו
משורר התשובה,
שהוא יהיה
משורר החיים
משורר התחיה,
משוררה של
הנשמה הלאומית
ההולכת להגאל.

אורות התשובה, יז, ה

הרב קוק בלומדן, תרע"ז

מחשכת הגולה לאור בציון

הרב אברהם יצחק הכהן קוק, זכר צדיק לברכה, נולד בט"ז באלול תרכ"ה (1865) בעיירה קטנה בלאטוויה. שש שנים למד בחדר – החל מגיל שלוש – וארבע שנים למד אצל אביו. שבע שנים למד בבתי המדרש של לוצ'ין וסמרגון ובישיבת וולוז'ין הגדולה.

כבר בנעוריו הצטיין בלימודיו, בחריפותו ובבקיאותו בש"ס ובפוסקים. מילדותו נשא בלבו אהבה גדולה לארץ-ישראל. הוא הושפע בענין זה גם מרבנותיו, גדולי התורה, ומראשי ישיבת וולוז'ין שהיו חובבי-ציון.

הסיפור הבא מצייר לפנינו תמונה המשקפת את חיבתו הרבה של הרב לציון משחר נעוריו: "ישבנו ולמדנו בלילה, סביבנו דממה, ומעל לארון הקודש דולק נר התמיד. נחנו קצת מן הלימוד, והוא, אברהם יצחק, דיבר חרש ועיניו חולמות. יבוא יום ואלמד הרבה תורה... אעלה לארץ-ישראל, אייסד שם ישיבה... מציון תצא תורה..." כך שוחחו ביניהם הילדים בבית המדרש בלוצ'ין, והרב קוק אז בן שלוש-עשרה שנה.

חלומו לעלות לארץ-ישראל לא במהרה נתגשם. שש עשרה שנה שירת ברבנות בעיירות שונות בליטא שבגולה ורק בשנת תרס"ד (1904) עלה ארצה והחל לכהן כרבה של יפו. עשר שנים היה הרב קוק רב ביפו ובמושבות אשר סביבתה. הוא נקשר קשרי נפש עמוקים לאנשי קהילתו ביפו

ולחלוצים במושבות שלו. הוא היה למנהיג ולמורה דרך לישוב ול"רב המושבות". כמנהיג הרגיש אחריות כלפי כל הישוב בארץ והקדיש את כל כוחותיו להתפתחותם הרוחנית של התושבים על ידי לימוד תורה וקיום מצוות. יחד עם זאת גם ראה חובה לעצמו לדאוג לעליה לארץ וליישובה. הרב קוק השתדל שהיהודים בגולה יקנו אתרוגים מארץ־ישראל, דבר שסייע לפרנסת חלק מן המתישבים. כמו כן כתב ספר מיוחד בשם "שבת הארץ" על הלכות השמיטה שעניינו גם בביסוס ההיתר לעבוד את האדמה בשנת השמיטה. בהקדמה לספר זה הוא כותב: "וכל אשר רוח ה' מפעמו, יחיש להיות מהבונים הראשונים הבונים את בנין האומה בארץ חמדת עולמים".

הרב קוק בביקור בישובי הגליל

בסערת מלחמה וגאולה

בשנת תרע"ד (1914) בה פרצה מלחמת־העולם הראשונה, יצא הרב קוק בשליחות לחוץ לארץ. בגלל המלחמה נמנע ממנו לחזור לארץ והוא שהה בחו"ל כשש שנים.

אכן, כשם שבכהונתו כרב ביפו דאג לכל חיי הישוב לקיום התורה, לישוב הארץ ולפרנסת תושביה, כך ראה הרב קוק כאחד מתפקידיו כרב וכמנהיג רוחני לשאת באחריות לגורל עם־ישראל. עזר לפעולה הציונית ויצא בגלוי נגד המתבוללים היהודים בלונדון, שהפריעו להקמת "בית־לאומי ליהודים בארץ־ישראל". וכשנאמני ציון באנגליה עשו מאמצים לגאול את ארץ ישראל מידי הטורקים, עזר להם הרב בכרז לבתי־הכנסת באנגליה, שבו כתב בין היתר: "את גזילתנו אנחנו תובעים בשלמות. העוולה הקורעת שחקים מוכרחת להתקן כלה. ארצנו הקדושה, היקרה מלאת ההדר והפלאות, מוכרחת להחזר אלינו לגמרי..."

כשנתפרסמה הצהרת בלפור, אמר הרב קוק באחת האסיפות: "לא באתי להודות לעם האנגלי על הצהרתו שנתן לנו, באתי לברכו בברכת מזל־טוב, לכבוד המאורע שאנגליה זכתה שממנה תצא הצהרה זו לישראל".

בשנת תרע"ט (1919) כשנסתיימה מלחמת העולם הראשונה, זכה הרב קוק לחזור לארץ ונתמנה לרבה של ירושלים. לא עבר זמן רב והוקמה הרבנות הראשית, והוא נבחר למשרה הרמה ביותר שזכה לה רב בימיו – הרב הראשי

הראשון לארץ־ישראל. תקופה זו של חייו היתה תקופת הזוהר של מעשיו ומפעליו.

עם פרוץ מאורעות הדמים בארץ־ישראל, כשהערבים שלחו ידם ביהודים ברצח ובשוד, לא נתן הרב קוק מנוח לעצמו.

- להלן דר־שיח שהתנהל בינו לבין הנציב העליון הבריטי:
- מדוע אין הממשלה עושה מאומה כדי לדכא את הפורעים? – ישאל הרב.
- וכי מה יש לעשות? – השיב הנציב.
- לירות ברוצחים.
- לא ניתנה לי פקודה לירות.
- אני פוקד עליך זאת, בשם מצפון ישראל והאנושות! – השיב הרב בזעם.

הרב קוק הופיע כמה פעמים בפני כמה ועדות חקירה שהאנגלים שלחו לארץ־ישראל ותמיד עורר יראת־כבוד, בנאומיו בפני הועדות הללו תבע בתקיפות את זכותם של היהודים על ארץ ישראל, ועל המקומות הקדושים ובמיוחד הכותל־המערבי. הוא לא נרתע מלהאשים את האנגלים באחריות לדם היהודי שנספך בארץ ולגזילת זכויות היהודים לעליה ולעצמאות בארץ־ישראל. כשחברי הועדה האנגלית ביקשו לבוא לביתו כדי לשמוע את דבריו, סירב הרב קוק. הוא רצה שדבריו יישמעו ברבים כי "האמת אינה ביישנית ואינה פחדנית".

אהבת ישראל וחיבת הארץ

הרב ראה בראשית ההתיישבות התחלת הגשמת חזון קיבוץ הגלויות ואף הירבה לעשות בתחום זה. הוא שלח שלוחים לגלות תימן ואיגרת בידם, וקרא לאחים שבתימן לעלות לארץ הקודש – קריאה אשר הביאה עולים בכנפיה. ביתו של הרב קוק נעשה אכסניה לתורה ולחכמה, לעצה ולעזרה. אנשי־רוח ומנהיגים באו לשמוע תורה מפיו. אף־כי ליבו של הרב היה נתון לחלוצים בוני הארץ, הוא לא המתין לחלוצים אלו, אלא הלך אליהם, לדבר איתם, להשפיע עליהם מאור התורה והאמונה.

בימים ההם גדל הישוב היהודי בארץ ומושבים וקיבוצים חדשים הוקמו בעמק־זרעאל ובגליל. לאט לאט גדלו הישובים, התחזק הישוב כולו וכל עמק־זרעאל יושב על ידי יהודים.

חלק מהחלוצים שהתמסרו לעבודת האדמה היו רחוקים מהיהדות ומהתורה. הרב קוק שחיבב את החלוצים הצעירים שעסקו בבניין הארץ, לימד עליהם זכות רבה, אך יחד עם זאת הצטער שהם רחוקים מן האמונה, והחליט לקרב את לב הרחוקים. הוא יצא למסע גדול בהתיישבות כשנלווים אליו רבנים חשובים נוספים. ברוב הקיבוצים והמושבים בהם הם ביקרו, קיבלו אותם בכבוד גדול. הרב דיבר על לב המתיישבים על מסירות נפשם בבנין הארץ ועל ערכן הגדול של מצוות התורה. כמו כן, הוסיף לדבר על האור הגדול הגנוז ביהדות וחיבתו לחייהם.

אור זרוע לדורות

גאון גדול בתורה היה מרן הרב קוק זצ"ל. מכל קצות העולם פנו אליו יהודים לקבל הדרכה בתורה, בהלכה ובמחשבה. הוא כתב אלפי תשובות הלכתיות, עשרות ספרים ומאמרים רבים בענייני אמונה וארץ־ישראל. חלקם הארי יצא לאור במהדורות מספר, וחלקם הולכים ומתפרסמים עם השנים.

בחיבוריו שנכתבו שנים לפני קום המדינה, יש דברים בעלי משקל על ערך המדינה היהודית, ועל קדושתה. כל הקורא ומעמיק בספרי הרב קוק זוכה להבין טוב יותר את ערכם של עם ישראל, של תורת ישראל ושל ארץ־ישראל.

לשם חינוך הדור הצעיר הקים הרב בירושלים את ישיבת "מרכז הרב". בישיבה, ביקש לחנך את תלמידיו להיות מנהיגי של ארץ־ישראל החדשה. לכן הנהיג בישיבתו נוסף ללימוד הגמרא לימודי תנ"ך ומחשבת היהדות. שאיפתו היתה להקים דור של תלמידים, שמתוך חכמתם בתורה ובמחשבה תימצאנה תשובות לשאלות הזמן החדש, לבעיות ההתישבות החקלאית החדשה, ולחינוך הדור הצעיר ההולך וקם בארץ. ואמנם, קמו ליישוב רבנים ומנהיגים חשובים, סופרים ועיתונאים, שהיתה להם השפעה רבה על הדור. גולת הכותרת של יצירתו וכתובתו ההלכתית הוא מפעל "הלכה ברורה וביורור הלכה" על התלמוד כולו. עד כה יצאו לאור כ־20 כרכים של התלמוד עם פסקי ההלכה של הרמב"ם והשו"ע, בצירוף "ביורור ההלכה" לכל סוגיותיו.

בג' באלול תרצ"ה (1935), בהיותו בן שבעים שנה, נפטר הרב קוק בירושלים. קהל של רבבות ליווה בדאבון־נפש ובחרדת־קודש את הרב למנוחת עולמים. ההלוויה עברה ברחובות ירושלים ואחר־כך יצאה את העיר, סובבה את חומת העיר העתיקה והגיעה להר הזיתים. שם, בבית הקברות העתיק ניצבת על קברו של המנהיג הרוחני הגדול, מצבה המשקיפה על ירושלים העתיקה והחדשה, אשר כה רבות עשה ופעל למענה.

בהנחת אבן הפינה לשיבת חברון, תרצ"ד

שיר מרובע

הרב קוק בחצר ביתו

שיר מרובע

יש שהוא שר **שירת נפשו**, ובנפשו הוא מוצא את הכל, את מלוא הסיפוק הרוחני במילואו.

יש שהוא שר **שירת האומה**, יוצא הוא מתוך המעגל של נפשו הפרטית, שאינו מוצא אותה מרוחבת כראוי, ולא מיושבת ישוב אידיאלי, שואף למרומי עז, והוא מתדבק באהבה, עדינה עם כללותה של כנסת ישראל, ועמה הוא שר את שיריה, מיצר בצרותיה ומשתעשע בתקוותיה, הוגה דעות עליונות וטהורות על עברה ועל עתידה, וחוקר באהבה ובחכמת לב את תוכן רוחה הפנימי.

יש אשר עוד תתרחב נפשו עד שיוצא ומתפשט מעל גבול ישראל, לשיר את **שירת האדם**. רוחו הולך ומתרחב בגאון כללות האדם והוד צלמו, שואף אל תעודתו הכללית ומצפה להשתלמותו העליונה, וממקור חיים זה הוא שואב את כללות הגיונותיו ומחקריו, שאיפותיו וחזיונותיו.

יש אשר עוד מזה למעלה ברוחב יתנשא, עד שמתאחד עם כל היקום כולו, עם כל הבריות, ועם כל העולמים, ועם **כולם אומר שירה**, זה הוא העוסק בפרק שירה בכל יום שמובטח לו שהוא בן עולם הבא.

יש אשר עולה עם כל השירים הללו ביחד באגודה אחת, וכולם נותנים את קולותיהם, כולם יחד מנעימים את זמריהם, וזה לתוך זה נותן לשד וחיים, קול ששון וקול שמחה, קול צהלה וקול רנה, קול חדוה וקול קדושה.

שירת הנפש, שירת האומה, שירת האדם, שירת העולם,
כולן יחד מתמזגות בקרבו בכל עת ובכל שעה.

אורות הקודש ב, האחדות הכוללת, ההכללה העליונה, ל

הרב קוק בניו יורק

שירת הנפש והאמונה

- ◆ האמת האחרונה האמת הא-להית נתבעת בחזקה מכל.
אורות הקודש א, חכמת הקודש, חכמת האמת הכוללת, ד
- ◆ אשרי כל חוכה, כל מקשיב לקולות הדממה של המיית הנשמות, גם בטרם יגלמו בהם מילים ואותיות.
אורות הקודש א, חכמת הקודש, קשב היהודים, קיד
- ◆ הכוונה היא הכל. תחית הכוונה היא תחית העולם.
אורות הקודש א, חכמת הקודש, קשב היהודים, קי
- ◆ הדבקות הא-להית, שהיא חיי כל, אינה זזה משום נמצא באמת.
אורות הקודש ג, מוסר הקודש, הרצון הכללי הפועל, מ
- ◆ התשובה באה משאיפת המציאות כולה להיות יותר טובה...
אורות התשובה, ו, א

◆ כשמרגיש האדם שנהרס הרבה ברוחניות, ידע שהגיע לו התור לבנית בנין חדש, יותר נעלה ונשגב, ויותר קיים ומפואר, ממה שהיה בראשונה, ויתחזק ויתאמץ בתיקון מעשיו ודרכיו, בסדר הגון, באומץ לבב, בחפץ טהור, בלב מלא עז ושמחה פנימית, כי טוב וישר ד' על כן יורה חטאים בדרך, ידרך ענוים במשפט וילמד ענוים דרכו.

אורות הקודש ג, דרך הקודש, טהרת מידות הנפש, כו

◆ דווקא מתוך התשובה האמתית הטהורה צריכים לשוב אל העולם ואל החיים, ובזה משיבים את הקדושה על מכונה וממליכים את השכינה בעולם.

אורות התשובה, יד, ל

◆ שנואה היא העצבות, מפני שהיא נובעת ממקור היותר משחת שבדעות וברגשות.

אורות הקודש ג, מוסר הקודש, הדעת והשאיפה האצילית, עב

מדליית הרב קוק

שירת האומה

- ◆ נשמתה של כנסת ישראל היא הצדק המוחלט.
אורות התשובה, ד, ז
- ◆ ... אי אפשר כלל לדרוש שיהיה בעולם עם מוסרי, כי אם עם קדוש, עם שכל מה שיגביר את עצמו, כל מה שירומם את ערכו בפנים ובחוץ, כן ירומם ויגביר את האור והטוב בעולם.
אורות הקודש ג, מוסר הקודש, המוסר הא-להי, יב
- ◆ אין לישראל סימבולים, שהם רק גורמי מחשבה ורגש, כי אם מצוות ותורות, דברים חיים וקיימים נאמנים ונחמדים לעד ולעולמי עולמים...
אורות הקודש ג, מוסר הקודש, הרצון הכללי הפועל, מה
- ◆ אשרי העם שככה לו אשרי העם שד' א-לוהיו, אשרי העם היודע להכיר את אדון העולם, מלך שהשלום שלו, ומרוב עונג אהבה שר הוא את שיר ידידות אהבה בתענוגים, שיר השירים אשר לשלמה.
אורות הקודש א, חכמת הקודש, חכמת האמת הכוללת, ט

◆ רוח הקודש שופעת תמיד על כנסת ישראל, ומשקה היא בשיקוי לשדה את כל הנשמות של כל אישי ישראל היחידים, ואפילו השדרות היותר נמוכות של עמי הארץ ושל פושעי ישראל הם בכלל הזה.

אורות הקודש ג, מוסר הקודש, צפיה לישועה, ח

◆ אל יבהל מלהיות מחובר עם שורש נשמת האומה כולה, אף על פי שבהסתעפות הענפים הפרטיים נמצאים גם כן רשעים וגסים, אין זה מגרע במאומה את האור הטוב הא-להי של כללותה, וניצוץ נשמת א-לוה שרוי הוא גם בכל הנפשות הפרטיות היותר נפולות. ומתוך שכנסת ישראל חובקת בקרבה את הטוב הא-להי לא רק לעצמה כי אם לכל העולם, ליקום כולו. הרי הוא בא בתוך הדבקות העזה בתוכיות נשמת האומה – לדבקות בא-להים חיים...

אורות התשובה, יג, ג

◆ ואם נחרבנו, ונחרב העולם עמנו, על-ידי שנאת חנם, נשוב להבנות, והעולם עצמו יבנה, על ידי אהבת חנם, היורדת מראש צורים, וחנתי את את אחן ורחמתי את אשר ארחם...

אורות הקודש ג, דרך הקודש, חסידות, י

◆ אהבת ישראל, והעבודה של הסגוריא על הכלל ועל הפרטים, איננה רק עבודה הרגשית לבדה, כי אם מקצוע גדול בתורה, וחכמה עמוקה ורחבה, רבת הענפים, שכולם צומחים ויונקים מלשד טל אור תורת חסד.

אורות הקודש ג, דרך הקודש, חסידות, יב

◆ כשמסתכלים באמת בצד הטוב של כל אחד ואחד, מתאהב האדם על הבריות בחיבה פנימית, ואיננו צריך להזדקק לשום אבק של חנופה. כי ההתענינות בצד הטוב, שהוא פוגש תמיד, מכסה ממנו באמת את כל הצדדים הרעים, וכסה קלון ערום.

אורות הקודש ג, דרך הקודש, חסידות, יא

◆ ... אורו של משיח, וישועתם של ישראל, תחית האומה והארץ, השפה והספרות, שהכל ממקור התשובה יוצא, וממעמקים אל מרומי התשובה העליונה יובאו.

אורות התשובה, ד, יא

שירת האדם ורוחו

◆ יסוד האושר הוא אהבת האמת בשכל, אהבת היושב בחיים, אהבת היופי ברגש, אהבת הטוב במעשה.

אורות הקודש א, חכמת הקודש, אור הרזים, עב

◆ דע את עצמך, ואת עולמך, דע את הגיוני הלב שלך, ושל כל הוגה וחושב. מצא את מקור החיים שבקרבו, ושממך לך, שמסביבך, את פארי הדרות החיים, שאתה שרוי בתוכם.

אורות הקודש א, חכמת הקודש, אור הרזים, סד

◆ מי שאין נפשו משוטטת במרחבים, מי שאינו דורש את אור האמת והטוב בכל לבבו, איננו סובל הריסות רוחניות, אבל אין לו גם כן בנינים עצמיים. הוא חוסה בצלם של הבנינים הטבעיים, כמו השפנים שהסלעים הם מחסה להם. אבל האדם, מי שנשמת אדם בקרבו, נשמתו לא תוכל לחסות כי אם בבנינים שהוא בונה בעמלו הרוחני, שאיננו פוסק תמיד מעבודתו הזריזה.

אורות הקודש ב, הקודש הכללי, עולם הקודש והחול, כא

◆ כל מה שהאדם הוא יותר גדול, צריך הוא יותר לחפש את עצמו...

אורות הקודש ג, דרך הקודש, פרישות, ג

◆ יש תביעה פנימית בלבו של אדם, שכל גילויי חייו צריכים שיהיה להם אופי נצחי, באופן שלא יראו כלל מפני כל תמורה, ומכל כליון ואיבוד, והוא צועד בזה למעלה מעצמות הזמן.

אורות הקודש ג, דרך הקודש, עבודת הקודש, כ

◆ ומדה זו של העלאת דברים קטנים לגדלות אינה פוסקת בכל עת ובכל שעה. והיא התשובה הגמורה, שצדיקים גמורים באים על ידה להיות עולים במעלות בעלי תשובה.

אורות הקודש ג, דרך הקודש, טהרת מידות הקודש, מא

◆ אין הוודאות לבדה, עם כל גדלה, קדושתה ותפארתה, היסוד לחיי הרוח, כי אם כשהיא מצטרפת עם חשיבות התוכן, עד שלפעמים תוכן חשוב מסופק יעלה בערכו עליות אין קץ על תוכן ירוד וודאי. טוב לחסות בד' מבטח באדם.

אורות הקודש א, הגיון הקודש, הוודאות המקורית, מט

שירת העולם

◆ עורי עורי, התעוררי ברוב פארך, נשמת א-ל חי, המתהלכת בכל מלא עולמים, המתגלה בין מפלשי מחשכים, הבונה עולמי עד, המחרבת עולמים גולמיים, להחיות מתי עולם, להקים שממות עולם, לכוון מוסדי דור ודור. לקרא יום רצון לד', ועת גאולה לאדון כל הארץ, לרומם רוח שפלים, ולזקוף כל הכפופים, להוליך קוממיות, את כל רצוצי המשפט. ונשגב ד' לבדו ביום ההוא. והאלילים כליל יחלוף, וד' אמת ישמח במעשיו, עדי עד, לעדי עד ימלוך.

אורות הקודש א, חכמת הקודש, התגלות אור הקודש, קלו

◆ הדעה שהאדם הוא התוכן המרכזי של ההויה כולה מגדילה את האחריות המוסרית, ומעוררת את החפץ לפעול גדולות.

אורות הקודש ג, מוסר הקודש, הרצון הכללי הפועל, מג

◆ ההתגלות על דבר גודל ערכו של האדם, על השפעתו הגדולה בשפעת החיים שלו, בגודל רוחו, ברצונו והופעת שכלו על ההויה, על כל היש, זאת היא חטיבה מיוחדת לישראל.

אורות הקודש ג, מוסר הקודש, הרצון הכללי הפועל, מד

◆ המסגרת האנושית צרה היא בעדנו, כל כך גדול הוא רוחנו, עד שאנו דורשים להתפשטותו במלא קומתו מלא כל. אורות הקודש ג, מוסר הקודש, המוסר הא-לוהי, ב

◆ הננו נתבעים להעלות את עצמנו, להרבות את גדלותנו, להרחיב את חכמתנו, באור החיים שמתוסף בנו הננו מוסיפים חיים ואור בכל היש, והיש כולו דוחק אותנו להמציא לו עילוי, צינורות שוטפים חפץ ורצון חיים ממלא כל היקום באים עדינו, מתעלים בעילוינו, שבים כגלי ים בשפעת שטפם, כמשברי אור בשיא חוסן מרוצתם.

אורות הקודש ב, התעלות העולם, המגמה העליונה, מא

הרב קוק בחברת רבני ירושלים בייסוד שכונת קרית שמואל

כתוב נא לנו, בני יקירי, מכל פרטי התנהגותך, ממש לפרטי פרטיות. כי הלא תוכל לשער כמה גדולה היא התענינותנו בכל ענייך, ממש שבתך וקומך...

איגרת כח, מרחשון תרס"ו

על כן ידידי, עצתי היא שבכל האופנים לא יפקיר את בניו ויקרבם ככל היכולת, וסופם בוודאי לתשובה, ואם הם רק יתחילו להתעורר לטובה, ישלימו בניהם אחריהם את פעלם לטובה. ורחמי ד' מרובים הם, כי הוא נוהג בחסדו כל דור.

איגרת קיג, אד"ר תרס"ח

ואשרי מי שמזכהו השי"ת בעושר ונכסים, ומתישב על אדמת הקודש, שיראה עולמו בחייו מזיו נועם קדושתה, ויופי חמדת אוירה הנעים והטהור, אשר ממעט מהנגלות נוכל להציץ כמציץ מן החרכים את הנסתרות לד' א-להינו, בתפארת זיו הדרה, כבודה ופארה. ד' יכוננה מהרה מהרה, ברב טוב לבית ישראל.

איגרת קעד, כסלו תרס"ט

הנני רואה, שאנו צריכים לעמוד על הבסיס האיתן של קבלת כל הטוב שישנו בכל פינה וכל תנועה, וקל וחומר בתנועה הלאומית שלנו, שבסיסה לעולם הוא קדוש. מפני שתכנון הוא החיים של גוי קדוש. ותחיית השפה, כמו תחיית הארץ, לא תרד אצלנו מכבודה...

איגרת תרעד, אדר תרע"ב

ואתם מחמדי־לבבי, חזקו ואמצו, איש לרעהו יאמר חזק, אל תיראו ואל תפחדו מתגרת הזמן הקשה, אשד ברוח סוער וסער ירעש עולם. אל תירא יעקב, בטח לבנו בצור ישראל, כי אור חיים ומרפא, אור גאולה וישועה גנוז הוא בכנפי הרוח הנורא הזה. בסבלנות, בטהר־לבב, ברוח איתן, באור ד' ובאהבת עם־קדשו, נס גוים ואור עולמים, נדגל ונבטח כי יראנו מהרה את ציצי פרחי הישע, אשר מהרה בחסדו יציצו ויוציאו פרי־תנובה, לרומם רוח כל ישרי־לב צופי־ישועה ומיחלי אור־ד' לישראל עמו בארץ־חמדתנו ולכל מרחבי־עולמו...

איגרת תשטו, שבט תרע"ה

הרב קוק במעמד הנחת אבן הפינה לבית הכנסת ישורון

אפרות

כפירה ומוסר

כי רק ההנהגה הטובה המוסרית במעשים טובים ובמידות טובות, היוצאת מבעלי תורה צדיקים ויראי ד', היא הערובה היותר נכונה לסלק את היסוד המוטעה של הכפירה המוסרית. וכשהיא מסתלקת מתגלה הרפיון של הכפירה המדעית... וממילא חוזרת האורה הא-לוהית להאיר בנפשות...

אדר היקר, ד

תשובה

כל מחשבה של תשובה, מאגדת את כל העבר אל העתיד, והעתיד הרי הוא מתעלה, בעלוי הרצון של התשובה מאהבה.

אורות התשובה, ז, ב

מוסר ומידות

... גבורת-הנפש היא מידה יקרה מאד מצטרכת לכל קנין השלמות בין בפרט ובין בכלל.

מוסר אביך, ג, א

רצון

בכל המצבים צריכים למצוא את הרצון הטוב שבאדם, ואם עומם אורו מלהיבים אותו בתורה ובתפילה.

מידות הראי"ה, רצון, ד

מרכזיות האדם בהוויה

הננו תופסים ציור גדולתו של האדם, ציור המרכז את ההוויה אל הווית האדם, אל גדלו האיכותי ואל שאיפת רצונו, האמיץ והקדוש. הגויה וכחותיה הנם התמצית הארצית כולה, והרוח וכחותיו הנם התמצית השמימית כולה. האמת לאמתה זורחת היא, האמת הנסתרת הגלויה לכל עיני נשמה בהירה.

אורות הקודש ב, ההכללה העליונה, האחדות הכוללת, כד

תורה

עיקר למוד תורה לשמה אי־אפשר לבוא כי־אם על ידי הכשר זה של ההבנה וההרגשה הבאה עמה. איך כל פרטי תורה חביבים חבת הקודש, ואיך האור הכללי, המלא חיים ומביא חיים לעולם, מתפלש הוא בכל הפרטים כולם.

אורות התורה, ב, ז

ישראל

בזה שנמצאים רבים מבני־ישראל שמקיפים תמיד את התוכן הרוחני של האומה בשורש קדשו, מוסיפים רוח חיים ואור פנימי מעודד ומקשר בכל האומה כולה.

אורות ישראל, ט, ב

החלומות הגדולים

החלומות הגדולים יסוד העולם הם. המדרגות שונות הן. חולמים הם הנביאים, בחלום אדבר בו. חולמים הם המשוררים בהקיץ, חולמים בעלי המחשבה הגדולים לתקון העולם. חולמים אנו כולנו בשוב ד' את שיבת ציון.

אורות הקודש א, הגיון הקודש, הדמיון העליון, נג

תורה ומצוות

כל מה שאדם מרבה בתורה ובמצוות, מתקשר הוא יותר בכנסת ישראל ומרגיש בקרבו את נשמת הכלל כולו, בתמציתו היותר עליונה... ומתפאר בהכרה עמוקה פנימית בהוד עליונותה הא-להית.

אורות הראי"ה, הקדמה

השבת

אור השבת, המאיר והמענג, המרבה שלום וקדושה, בהעירו את הלב אל אור התורה... רומז גם כן בכלל להארה הגדולה העתידה להאיר כל מחשכי ארץ... ליום שכולו שבת.
עולת ראי"ה ב', יד-טו

שבת הארץ – שמיטה

השמיטה והיובל בזמנים, מתייחסים זה לזה כמו החמה והלבנה בעולם, וכמו ישראל והאדם בנפשות...
הקדמה לשבת הארץ, א

בשנה זו מתגלה צביונה של האומה בכליל הודה, במקור רוחה הא-להי.
הקדמה לשבת הארץ, ג

הרב קוק עם הרב יוסף חיים זוננפלד

תפילין

כוונת תפילין שליד הוא להכניס את כל האומות תחת השפעתה של כנסת ישראל, ושל תפילין של ראש להכניס את כל השרים (שם אומות העולם) תחת השפעת הקב"ה...

אוצרות הראי"ה ב, מאורות המצוות, ב, ג, 510

צדיקים גדולים תמיד צמאים הם להניח תפילין כל היום...
ערפלי טוהר, פח

הרב קוק מקבל עולי רגל, פסח תרפ"ט

תורה ומצוות

כל מה שאדם מרבה בתורה ובמצוות, מתקשר הוא יותר בכנסת ישראל ומרגיש בקרבו את נשמת הכלל כולו, בתמציתו היותר עליונה... ומתפאר בהכרה עמוקה פנימית בהוד עליונותה הא-להית.

הרב קוק עם נחום סוקולוב, תרפ"ח

מרכזיות האדם בהויה

הננו תופסים ציור גדולתו של האדם, ציור המרכז את ההויה אל הויה האדם, אל גדלו האיכותי ואל שאיפת רצונו, האמיץ והקדוש. הגויה וכחותיה הנם התמצית הארצית כולה, והרוח וכחותיו הנם התמצית השמימית כולה. האמת לאמתה זורחת היא, האמת הנסתרת הגלויה לכל עיני נשמה בהירה. אורות הקודש ב, ההכללה העליונה, האחדות הכוללת, כד

הרב קוק עם הרב יחיאל מיכל טיקוצ'נסקי

חריב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

שיד האמונה

שמחה נעמוד לגורלנו, אב המון קנה. שמחה נחיה חיינו, חיי עדת מי מנה:	לעד חיה בלבבנו האמונה, הנאמנה, לשוב לארץ קודשנו, עיר בה דוד חנה:
תורת חיים חמדתנו, מפי עליון ניתנה. נצח היא נחלתנו, ממדבר מתנה:	שמחה נעבוד א-לוהינו בחדווה בגילה וברננה. שמחה נעלה לרגלינו, שלוש פעמים בשנה: